

Afdeling 5

SUBROGATOIRE VORDERING VAN DE VERZEKERAAR EN HET FONDS VOOR ARBEIDSONGEVALLEN

Auteur: J. MOMMAERTS

§ 1. Historiek van de wettekst

- 10 De oorspronkelijke tekst van artikel 47 van de Arbeidsongevallenwet (Wet 10 april 1971) luidde: «De verzekeraar en het Fonds voor arbeidsongevallen kunnen de rechtsvordering waarvan sprake in artikel 46, § 1, op eigen risico instellen. Zij treden alsdan in de rechten welke de getroffene of zijn rechthebbende hebben tegen de voor het arbeidsongeval aansprakelijke, tot beloop van wat zij hun hebben betaald en van een bedrag gelijk aan het kapitaal dat de door hen verschuldigde waarde van de jaarlijkse vergoeding of rente vertegenwoordigt» (cf. art. 41 Wet 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst).

Deze tekst werd door de Wet van 7 juli 1978 gewijzigd door volgende bepaling:

«De verzekeraar en het Fonds voor arbeidsongevallen kunnen een rechtsvordering instellen tegen de voor het arbeidsongeval aansprakelijke, tot beloop van wat zij krachtens artikel 46, § 2, eerste lid, betaald hebben en van een bedrag gelijk aan het kapitaal dat de door hen verschuldigde waarde van de jaarlijkse vergoeding of rente vertegenwoordigt.

Zij kunnen die burgerlijke vordering instellen op dezelfde wijze als het slachtoffer of zijn rechthebbenden en worden gesubrogeerd in de rechten die de getroffene of zijn rechthebbenden bij niet-vergoeding overeenkomstig artikel 46, § 2, eerste lid, krachtens het gemeenc recht, hadden kunnen uitoefenen».

Hierdoor werd individuele aansprakelijkheid van de derde uitdrukkelijk weerhouden binnen het systeem van collectieve, gegarandeerde vergoeding voor professionele risico's.

Vermits de in artikel 46, § 1 van de Arbeidsongevallenwet voorziene rechtsvordering inzake burgerlijke aansprakelijkheid, overeenkomstig § 2 van datzelfde artikel een vordering is tot aanvulling van de arbeidsongevallenvergoeding, kon de verwijzing naar artikel 46, § 1 niet behouden blijven en beperkt artikel 47, lid 1

er zich toe als principe te stellen dat de verzekeraar en het Fonds voor arbeidsongevallen de mogelijkheid hebben «een rechtsvordering in te stellen tegen de voor het arbeidsongeval aansprakelijke».

Overeenkomstig artikel 47, lid 2 kunnen verzekeraar en Fonds voor arbeidsongevallen die burgerlijke vordering instellen «op dezelfde wijze als het slachtoffer of zijn rechthebbenden», dat wil zeggen door een burgerlijke partijstelling voor de strafrechtbank of een vordering voor de burgerlijke rechtbank.

De in de tekst gebruikte terminologie «worden gesubrogeerd» lijkt ons juridisch niet volledig correct. In wezen is het een vordering *iuris proprio*, die evenwel beperkt wordt tot de rechten die de getroffene of zijn rechthebbenden hadden kunnen doen gelden in gemeenrecht in afwezigheid van de schadeloosstelling overeenkomstig de Arbeidsongevallenwet en als dusdanig kan deze rechtstreekse vordering enkel worden uitgeoefend binnen dezelfde grenzen van de subrogatoire vordering. Zo heeft de wetsverzekeraar tegen de aansprakelijke derde een eigen en zelfstandige vordering wat hem onder meer toelaat een aanvullend medisch onderzoek van de getroffene te vorderen, ook al verzet deze laatste zich daartegen. (1)

De wetsverzekeraar betaalt immers haar eigen contractuele schuld zodat de gemeenrechtelijke subrogatie, vervat in artikel 1251, 3° van het Burgerlijk Wetboek te dezen geen toepassing vindt, hetgeen reeds werd omzeild door de invoering van artikel 22 van de Verzekeringwet van 1874. Welnu artikel 47 van de Arbeidsongevallenwet breidt dit algemeen verzekeringsrechtelijk principe uit door de wetsverzekeraar ook toe te laten kapitalen en mathematische reserves terug te vorderen, hoewel deze nog niet effectief werden betaald aan de getroffene. (2)

Wegens de vroeger geldende theorie van verbreking van het oorzakelijk verband door een wettelijke verplichting (3), kon de subrogatieve vordering evenmin gestoeld zijn op artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek *tout court*. (4) Nu bepaalde rechtspraak recent afstand neemt van deze theorie, blijft de vraag open wat de repercussies hiervan zullen zijn in de arbeidsongevallenwetgeving. Artikel 75 van de Arbeidsongevallenwet voorziet daarentegen de mogelijkheid voor de werkgever om enkel het betaalde gewaarborgd loon en de sociale bijdrage daarop terug te vorderen. (Cass., 4 januari 1996, *R.W.*, 1995-96, 1054.)

Een nieuwe uitbreiding werd nodig geacht voor het rentekapitaal bepaald in artikel 51 *bis* van de Arbeidsongevallenwet en dit bij wetwijziging door het volmachtsbesluit Koninklijk Besluit nr. 530 van 31 maart 1987. (5) Het betreft hier het rentekapitaal dat de verzekeraar moet

(1) Arbh. Luik, 10 december 1988. *Rev. Rég. Dr.*, 1988, 181.

(2) BOLLAND, M., «Réflexions sur le droit de recours du débiteur des indemnités-loi (secteur privé et secteur public)», *De Verz.*, 1993, 424.

(3) Cass., 19 oktober 1995. *R.W.*, 1995-96, 1037, noot.

(4) BOLLAND, M., *id.*, 425.

(5) *B.S.* 16 april 1987.

storten bij het Fonds voor arbeidsongevallen voor de arbeidsongevallen overkomen vóór 1 januari 1988, waarvan de waarde van de rente ook na de herzieningstermijn lager uitvalt dan tien percent (*cf.* art. 45*ter* A.O.W.). Dit rentekapitaal moet overeenstemmen met de overeenkomstig artikel 24, derde lid van de Arbeidsongevallenwet niet-verminderde graad van ongeschiktheid.

- 30 Tenslotte werd laatstelijk (art. 4 Herstelwet 20 juli 1990, *B.S.* 1 augustus 1990) het voorwerp van de subrogatoire vordering nogmaals uitgebreid tot het gedeelte van de prestaties bedoeld in artikel 42*bis*, tweede lid van de Arbeidsongevallenwet. Het betreft hier de indeplaatsstelling van het Fonds voor arbeidsongevallen voor het gedeelte van de prestaties dat niet met een pensioen mag worden samengevoegd.

§ 2. In welke gevallen is de subrogatoire vordering mogelijk?

1. Rechtsvordering tegen de werkgever die het arbeidsongeval opzettelijk heeft veroorzaakt of die opzettelijk een ongeval heeft veroorzaakt dat een arbeidsongeval tot gevolg heeft (art. 46 § 1 1° A.O.W. nr. 200)

530 Er is een «opzettelijke fout» wanneer de werkgever het ongeval heeft gewild, ook al heeft hij de schadelijke gevolgen voor de getroffene niet gewild.

De totale schadeloosstelling mag worden gevorderd overeenkomstig de gemeenrechtelijke normen. De rechtsvordering van de getroffene of zijn rechthebbenden zal evenwel, wat de lichamelijke materiële schade betreft, beperkt blijven tot de eventuele gemeenrechtelijke aanvulling van de schadeloosstelling volgens de Arbeidsongevallenwet. Er zal geen beperking zijn voor de morele schade en de schade aan de goederen van de getroffene.

De arbeidsongevallenverzekeraar zal, na de vergoeding wegens lichamelijke schade te hebben uitbetaald, een subrogatoire vordering hebben ten belope van de uitgekeerde vergoedingen en het gevestigde kapitaal tegen de werkgever, niettegenstaande deze de verzekeringnemer is, want de opzettelijke fout heeft in zijn hoofde de vervallenverklaring tot gevolg.

2. Rechtsvordering tegen de werkgever wanneer het arbeidsongeval schade aan de goederen van de werknemer heeft veroorzaakt (art. 46 § 1 2° A.O.W. nr. 600)

550 Vermits in de forfaitaire vergoeding de schade aan de goederen van de werknemer niet begrepen zijn, kan het verhaal tegen de werkgever enkel worden uitgeoefend door de getroffene of zijn rechthebbenden.

3. Rechtsvordering tegen de lasthebber of de aangestelde van de werkgever die het arbeidsongeval opzettelijk heeft veroorzaakt (art. 46 § 1 3° A.O.W. nr. 400)

570 De opzettelijke fout van de lasthebber en aangestelde – in tegenstelling tot de opzettelijke fout van de werkgever – bestaat in het willen van het ongeval en zijn schadelijke gevolgen.

De rechtsvordering van de getroffene of zijn rechthebbenden is onbeperkt voor de morele schade en de schade aan de goederen van de werknemer; zij is daaren-

tegen met betrekking tot de lichamelijke materiële schade beperkt tot de eventuele gemeenrechtelijke aanvulling van de schadeloosstelling volgens de Ar-

beidsongevallenwet.

De arbeidsongevallenverzekeraar kan zich tegen de lasthebber of aangestelde van de werkgever verhalen voor de uitgekeerde vergoedingen en voor een bedrag gelijk aan het kapitaal dat de door hem verschuldigde waarde van de jaarlijkse vergoeding of rente vertegenwoordigt.

Men kan zich de vraag stellen of de opzettelijke fout van de aangestelde de aansprakelijkheid van diens werkgever in het gedrang brengt krachtens artikel 1384 van het Burgerlijk Wetboek. Het Hof van Cassatie heeft deze vraag negatief beantwoord in een geval waar de opzettelijke fout van de aangestelde oorzaak was van een arbeidsongeval. (1)

4. Rechtsvordering tegen de personen, andere dan de werkgever, zijn lasthebbers of aangestelden, die voor het ongeval aansprakelijk zijn (art. 46 § 1 4° A.O.W. nr. 1100)

590 Indien de rechtsvordering van de getroffene of zijn rechthebbenden onbeperkt is voor de morele schade en de schade aan de goederen van de getroffene, is ze daarentegen met betrekking tot de lichamelijke materiële schade begrensd tot de eventuele gemeenrechtelijke aanvulling van de schadeloosstelling «wet».

De arbeidsongevallenverzekeraar beschikt over een subrogatoire vordering voor de uitgekeerde vergoedingen en voor een bedrag gelijk aan het kapitaal dat de door hem verschuldigde waarde van de jaarlijkse vergoeding of rente vertegenwoordigt.

Tijdens de algemene bespreking van het ontwerp van de Arbeidsongevallenwet in de Senaatscommissie werd door een lid de vraag gesteld wat er zal gebeuren zo bijvoorbeeld de getroffene betrokken wordt in een verkeersongeval en de verantwoordelijke derde vlucht of zijn verzekeringsmaatschappij failliet is. Het antwoord van de minister luidde:

- «de getroffene wordt in ieder geval vergoed (art. 46 § 2 lid 1);
- de verzekeraar treedt in de plaats van de getroffene voor de sommen die hij hem betaalde (art. 47);
- de getroffene kan zich ook, voor het deel van de schade dat niet vergoed wordt in het raam van de arbeidsongevallenwetgeving, wenden tot het Waarborgfonds beheerst door de Wet van 24 december 1968». (2)

(1) Cass., 16 januari 1956. *Pas.*, 1956, I. 466.

(2) Verslag PAM, 20 en 21.

5. Rechtsvordering tegen de werkgever, zijn lasthebbers of aangestelden wanneer het ongeval zich voordoet op de weg naar en van het werk

610 De getroffene of zijn rechthebbenden en de arbeidsongevallenverzekeraar beschikken over een gemeenrechtelijke vordering, zoals bepaald onder Comm. – Hfdst. 3, Afd. 5, § 2, 4. tegen de werkgever, zijn lasthebber of aangestelden die aansprakelijk zijn voor het ongeval op de weg naar en van het werk.

Het Hof van Cassatie heeft evenwel de rechtsvordering in gemeenrecht van de arbeidsongevallenverzekeraar tegen zijn eigen verzekerde (b.v. wanneer de werkgever zelf vervoert) afgewezen, vermits door een arbeidsongevallenverzekering af te sluiten gezegde arbeidsongevallenverzekeraar de verplichting op zich heeft genomen de slachtoffers op forfaitaire basis te vergoeden, behoudens opzettelijk veroorzaakt ongeval. (1)

Eenzelfde persoon kan niet tegelijkertijd de begunstigde van een verzekering zijn en er vreemd aan zijn. Deze rechtspraak wordt fel bekritiseerd (2) vermits de immuniteit toch niet geldt ten aanzien van de subrogatoire vordering in gemeenrecht en sinds de Wet van 10 april 1971 enkel een band tussen slachtoffer en wetsverzekeraar wordt gecreëerd. (3)

In het jongste rechtspraakoverzicht in *T.P.R.* (4) wordt er gepeild of een ander recent cassatiearrest (5), waarbij de burgerrechtelijke vordering tegen de aangeselde die het arbeidsongeval opzettelijk had veroorzaakt, wel ontvankelijk wordt verklaard, deze aangeselde niet zijdelings als begunstigde van het verzekeringscontract beschouwt zodat hier een mogelijke aanzet voor een verdere wijziging van de cassatierechtspraak zou mogen worden verhoopt.

- (1) Cass.. 23 november 1967, *R.W.*, 1967-68, 1317; Cass., 15 maart 1971, *Arr. Cass.*, 1971, 672. *Pas.*, 1971, I, 676. *R.W.*, 1971-72, 651, noot C., *De Verz.*, 1972, 39, noot V.H., *J.T.*, 272, *R.G.A.R.*, 8674; Cass., 12 juni 1973, *Arr. Cass.*, 1973, 990, *Pas.*, 1973, I, 944. *De Verz.*, 1974, 517, noot V.H., *J.T.*, 1974, 7, *R.G.A.R.*, 1974, 9236, noot, *R.W.*, 1973-74, 194; Cass., 5 februari 1980, *Arr. Cass.*, 1979-80, 668, *Pas.*, 1980, I, 658; Cass., 8 september 1992, *Bull.*, 1992, 1009, *Arr. Cass.*, 1991-92, 1086, *Pas.*, 1992, I, 1009.
- (2) PETIT, J., «Schadeloosstelling in gemeenrecht bij arbeidsongevallen», in *Liber amicorum J. Rouse*, Brussel, 1986, 566; DELVAUX, P.H., «Les immunités civiles créées par la loi sur les accidents du travail, en liaison avec l'article 18 de la loi du 3 juillet 1978, et les principes régissant le cumul des responsabilités», *R.G.A.R.*, 1984, 10 812, nrs. 32-33; SIMOENS, D., «Ongevallenrecht: grensgebieden van aansprakelijkheid, verzekering en sociale zekerheid», *T.P.R.*, 1984, 443; PERSYN, C., SIMOENS, D. en VAN ECKHOÛTE, W., «Arbeidsongevallen, Overzicht van rechtspraak 1976-1983», *T.P.R.*, 1984, 1177.
- (3) DALCQ, R. O., «Réflexions au sujet de l'application des articles 46 et 47 de la loi du 10 avril 1971», in *Ruakvlakken tussen sociale zekerheid en strafrecht, fiscaal recht, familierecht, arbeidsrecht, aansprakelijkheidsrecht*, Dl. I, Brussel, Larcier, 1979, 251.
- (4) PERSYN, Ch., JANVIER, R. en VAN ECKHOÛTE, W., «Arbeidsongevallen, Overzicht van rechtspraak 1984-1989», *T.P.R.*, 1990, 1359.
- (5) Cass., 10 mei 1989, *R.W.*, 1989-90, 575, *R.D.P.*, 1989, 889, noot, vernietigt Luik, 21 november 1988 (*ut supra*).

De arbeidsongevallenverzekeraar, in de rechten tredend van de getroffene of van zijn rechthebbenden, meer bepaald wegens de rechtstreekse vordering welke hij kan instellen, heeft dan weer wel een regresvordering tegen de verzekeraar burgerlijke aansprakelijkheid auto van de werkgever. (1)

In de Wet van 21 november 1989 (*B.S.* 8 december 1989) betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuig werd door art. 45 van de Sociale Programmawet van 30 maart 1994 (*B.S.* 31 maart 1994) een nieuw hoofdstuk *Vbis* ingevoerd, inhoudende automatische schadeloosstelling door de burgerlijke aansprakelijkheid-autoverzekeraar bij een verkeersongeval met een niet-gemotoriseerde weggebruiker. Wetgevend initiatief moest nog verduidelijking brengen omtrent de vraag of samenloop van de beide vergoedingsregelingen mogelijk is. Tevens moest het cumulatieverbod en het subrogatierecht worden gepreciseerd zodat de slachtoffers en de rechthebbenden niet tweemaal voor dezelfde schade kunnen vergoed worden. (2)

De Wet van 13 april 1995 (*B.S.* 27 juni 1995) wijzigde dan ook snel het art. 29*bis* met ingang van 1 juli 1995. In § 4 wordt de verzekeraar volledig in de rechten van het slachtoffer tegen elke in gemeenrecht aansprakelijke derde gesteld. (3)

Vervolgens werd een nieuwe afdeling *6bis* ingevoegd in de Arbeidsongevallenwet door de Wet van 29 april 1996 houdende sociale bepalingen (*B.S.* 30 april 1996). (4)

De wetsverzekeraar blijft hoe dan ook verplicht volgens de normale wijze de wettelijke vergoedingen uit te betalen (art. 48*bis* § 1). De vergoeding die het slachtoffer of zijn rechthebbende bekomt op grond van de objectieve aansprakelijkheid mag samengevoegd worden met de vergoedingen voorzien in de Arbeidsongevallenwet wanneer deze vergoeding geen betrekking kan hebben op de vergoeding van de lichamelijke schade (art. 48*bis* § 2).

De verzekeraar en het Fonds voor arbeidsongevallen bekomen een equivalente subrogatoire vordering (art. 48*ter*).

- (1) Cass., 28 januari 1975. *Arr. Cass.*, 1975, 896, concl. adv. gen. KRINGS, E., *Pas.*, 1975, I, 552. *J.T.T.*, 1976, 121. *R.G.A.R.*, 1976, 9547, noot DALCQ, R. en noot MATHIEU, M., *R.W.*, 1975-76, 1233; Corr. Leuven, 15 maart 1978. *R.G.A.R.*, 1979, 10 054; Brussel, 26 januari 1983, *R.G.A.R.*, 1985, 10 922. *R.W.*, 1983-84, 169; *Arbh.* Luik, 9 juni 1992. *Pas.*, 1992, II, 83. *J.L.M.B.*, 1993, 1371, noot A.P.
- (2) HUYSS, J. en SIMOENS, D., «De nieuwe verkeersongevallenwet: repercussies op de sectoren ziekteverzekering en arbeidsongevallen», *T.S.R.*, 1994, 235-244; LIETAERT, B., cyclus Delva 95/96, 561-573. «Pluraliteit van aanspraken en vergoeding bij arbeids- en verkeersongevallen» in: «Sociaal recht: niets dan uitdagingen», MYS & Breesch, 1996; SIMOENS, G., «Verkeersongevallen met «zwakke weggebruikers»: het nieuwe vergoedingssysteem van art. 29*bis* W.A.M.-Wet. Het kwalificatieprobleem», *R.G.A.R.*, 1995, 12443, nr. 53-62; SIMOENS, D., «De gewijzigde vergoedingsregel ten voordele van voetgangers, fietsers en passagiers», *R.W.*, 1995-96, 221-222.
- (3) *Contra*: HUYSS, J., in: *Arbeidsongevallen: wetgeving en rechtspraak*, in: *Ontwikkeling van de sociale zekerheid 1990-96*, die Keure, 1996, 508.
- (4) Voor de overheidssector: nieuw art. 14*bis*, Wet 3 juli 1967 zoals ingevoegd bij art. 70, Wet 20 december 1995, houdende fiscale, financiële en diverse bepalingen. *B.S.* 23 december 1995.

- 630 Een terugvordering bij het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds wordt evenwel belet door artikel 3 van het Koninklijk Besluit van 5 januari 1957 (thans art. 16 K.B. 16 december 1981) (1), tenzij voor de getroffene zelf voor het surplus (*ut supra*).

De toestand is evenwel anders wanneer de aansprakelijke voor het ongeval op de weg naar en van het werk niet de werkgever is maar een werkmaker van het slachtoffer. In een Arrest van 14 maart 1974 (2) besliste het Hof van Cassatie dat de aangestelde van de werkgever een derde is tegenover de arbeidsongevallenverzekeraar vermits niet de aangestelde die het ongeval heeft veroorzaakt maar de werkgever de arbeidsongevallenverzekering heeft aangegaan, en derhalve hebben zowel de getroffene als de arbeidsongevallenverzekeraar een rechtstreekse vordering tegen de aangestelde die voor het ongeval aansprakelijk is en tegen diens verzekeraar burgerlijke aansprakelijkheid auto.

Wanneer de aansprakelijke aangestelde zich op het ogenblik van het ongeval in de uitvoering van zijn arbeidsovereenkomst bevindt en de getroffene buiten de uitvoering van die overeenkomst, blijft de werkgever civielrechtelijk aansprakelijk voor de schade door de werknemer in de uitvoering van de arbeidsovereenkomst berokkend, ook al is de werknemer die aan derden schade toebrengt, ingevolge artikel 18 van de Wet van 3 juli 1978 enkel persoonlijk aansprakelijk voor zijn bedrog, zware schuld en lichte schuld als die bij hem eerder gewoonlijk dan toevallig voorkomt. (3) De getroffene of de arbeidsongevallenverzekeraar heeft derhalve een rechtstreekse vordering tegen de werkgever als burgerlijk aansprakelijke partij en tegen de verzekeraar burgerlijke aansprakelijkheid auto van de werkgever, indien het voertuig eigendom is van de werkgever (4) of tegen de verzekeraar burgerlijke aansprakelijkheid auto van de aangestelde, indien het diens voertuig betreft. (5)

6. Rechtsvordering tegen de werkgever, zijn lasthebbers of aangestelden wanneer het ongeval een arbeidsongeval betreft

- 650 Wat deze problematiek betreft kan worden verwezen naar Comm. – Hfdst. 3, Afd. 2, § 6, 2.

(1) Cass., 10 mei 1988. *Arr. Cass.*, 1987-88, 1174. *R.W.*, 1988-89, 644. noot. *Pas.*, 1988, I, 1104.

(2) *Arr. Cass.*, 1974, 782. *Pas.*, 1974, I, 729. *De Verz.*, 1975, 417. noot V.H.

(3) CAEYERS-DE HONDT, A.M., «Wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten», *T.S.R.*, 1978, 400; TAQUET en WANTIEZ, «La loi sur les contrats de travail», *J.T.T.*, 1978, 289.

(4) Brussel, 18 maart 1974. *R.W.*, 1975-76, 1627. noot M.L.; Pol. Hasselt, 9 maart 1979. *J.T.T.*, 1979, 302; Cass., 28 januari 1975. *Arr. Cass.*, 1975, 896. concl. adv. gen. KRINGS, E., *Pas.*, 1975, I, 552; *J.T.T.*, 1976, 121. *R.G.A.R.*, 1976, 9547. noot DALCQ, R. en noot MAHIEU, M., *R.W.*, 1975-76, 1233.

(5) Brussel, 23 september 1975. *J.T.T.*, 1976, 167.

§ 3. Instellen van de subrogatoire vordering

1130 Overeenkomstig artikel 47 van de Arbeidsongevallenwet, gewijzigd door de Wet van 7 juli 1978 kan de arbeidsongevallenverzekeraar de burgerlijke vordering instellen op dezelfde wijze als de getroffene of zijn rechthebbenden.

Deze vordering, die zowel op de contractuele als op de *quasi-delictuele* aansprakelijkheid kan zijn gestoeld, is niet gebonden aan de voorwaarde dat de getroffene of zijn rechthebbenden zelf een vordering instellen tegen de voor het arbeidsongeval aansprakelijke. De subrogatie heeft plaats van rechtswege door het enkel feit van de betaling van de forfaitaire vergoedingen. (1)

De wetsbepalingen betreffende de burgerrechtelijke vordering van de Arbeidsongevallenwet zijn echter noch van openbare orde noch van dwingend recht. (2) Met andere woorden zal de mate waarin de artikelen 46 en 47 van de Arbeidsongevallenwet betrekking hebben op de rechten die de getroffene, zijn rechthebbenden én de gesubrogeerde wetsverzekeraar kunnen doen gelden tegenover de aansprakelijke derde, slechts een relatieve nietigheid met zich kunnen meebrengen. (3)

De subrogatoire vordering kan worden ingesteld:

1150 I. Voor de strafrechtbanken

Het lijkt niet de minste twijfel dat de arbeidsongevallenverzekeraar gerechtigd is om zich burgerlijke partij te stellen tegen de dader en, om in plaats van de oorspronkelijke schuldeiser, de vergoeding te eisen van de schade die aan deze laatste werd veroorzaakt. (4) Deze vordering wordt evenwel niet als een aparte burgerlijke rechtsvordering beschouwd, maar als de rechtsvordering van de getroffene zelf in wiens rechten hij treedt. (5) Sommige auteurs wijzen er op dat men niet kan spreken van een subrogatoire vordering nu de wetsverzekeraar zijn eigen wettelijke schuld heeft gekweten. (6)

Op de vraag of de verzekeraar die de uitbetaling deed, de derde die niet vervolgd is op strafgebied, rechtstreeks mag dagvaarden voor de strafrechtbanken en zich burgerlijke partij mag stellen, antwoordt de rechtspraak bevestigend. Arti-

(1) Cass., 15 april 1940, *Pas.*, 1940, I, 121, *Bull. Ass.*, 336; Cass., 10 mei 1951, *Pas.*, 1951, I, 621, *J.T.*, 498; Cass., 4 juni 1954, *Pas.*, 1954, I, 848, *J.T.*, 1954, 533.

(2) Cass., 27 februari 1989, *Arr. Cass.*, 1988-89, 729, *R.W.*, 1988-89, 1191, concl. Proc. Gen. LENAERTS, H., *J.T.T.*, 1989, 363, *Pas.*, 1989, I, 656; Cass., 20 januari 1992, *R.W.*, 1991-92, 1094, noot, *Pas.*, 1992, I, 425, *Arr. Cass.*, 1991-92, 441, *Bull.*, 1992, 425, *Rec. Cass.*, 1992, 40, noot BREWAEYS, E., *R.G.A.R.*, 1993, nr. 12211; Cass., 5 oktober 1992, *R.W.*, 1992-93, 826, *J.T.T.*, 1992, 479, *J.T.*, 1993, 517, *Bull.*, 1992, 1114, *Arr. Cass.*, 1991-92, 1166, *Pas.*, 1992, I, 1166.

(3) Cass., 17 december 1990, *Arr. Cass.*, 1990-91, 428, *R.W.*, 1991-92, 121, *Pas.*, 1991, I, 378.

(4) Cass., 22 september 1958, *Pas.*, 1959, I, 74.

(5) Cass., 16 mei 1989, *Arr. Cass.*, 1988-89, 1071, *Pas.*, 1989, I, 969.

(6) PERSYN, Ch., «Problemen bij de samenloop van vergoedingsregelingen: gemeenrecht, arbeidsongevallen en ziekteverzekering», *R.W.*, 1990-91, 281; CLESSE, J., «La réparation des accidents du travail et la responsabilité civile», *R.G.A.R.*, 1984, 10 787, nrs. 22-24.

kel 182 van het Wetboek van Strafvordering laat de burgerlijke partij toe te dagvaarden zonder enige soort burgerlijke partij te weren. De rechtstreekse dagvaarding door de gesubrogeerde partij is eveneens ontvankelijk, vermits deze zich burgerlijke partij mag stellen, en de arbeidsongevallenverzekeraar kan als wettelijk gesubrogeerde derhalve van dit recht gebruikmaken. (1)

1170 2. *Voor de burgerlijke kamers van de rechtbanken van eerste aanleg en voor het vreedegerecht*

De burgerlijke vordering kan worden ingeleid voor het vreedegerecht (sinds 1 januari 1993 tot 75 000 F) of voor de burgerlijke kamers van de rechtbank van eerste aanleg. Vermits de arbeidsongevallenverzekeraar beschikt over de rechten en vorderingen die de getroffene geniet tegen de derde, moet de rechtstreekse vordering van de arbeidsongevallenverzekeraar tegen de verzekeraar burgerlijke aansprakelijkheid auto ontvankelijk worden verklaard. (2)

De rechtsgrond van deze subrogatoire vordering jegens de aansprakelijke derde is immers delictueel of *quasi*-delictueel van aard. Als alleenstaande vordering moet zij dan ook voor de civiele rechtbank worden gebracht. (3)

De aansprakelijke kan op haar beurt in het kader van een gemeenrechtelijke vordering de arbeidsongevallenverzekeraar in tussenkomst en gemeenverklaring roepen (4), doch niet eisen dat de rechter de rechten van de getroffene zelf en die van de arbeidsongevallenverzekeraar splitst. (5)

1190 3. *Voor de rechtbanken van koophandel*

Overeenkomstig artikel 573, eerste lid, 1° van het Gerechtelijk Wetboek neemt de rechtbank van koophandel in eerste aanleg kennis van de geschillen tussen kooplieden, die handelingen betreffen die de wet als daden van koophandel aanmerkt en die niet onder de algemene bevoegdheid van de vrederechter vallen.

De Arrondissementsrechtbank te Gent oordeelde op 20 maart 1972 (6) dat de regresvordering van de arbeidsongevallenverzekeraar tegen de verzekeraar van de

---

(1) Luik, 8 februari 1935, *R.D.P.*, 1194; Gent, 31 november 1957, *R.G.A.R.*, 1959, 6019; Gent, 4 februari 1963, *R.G.A.R.*, 1963, 7282, *J.T.*, 1963, 240, *R.W.*, 1963-64, 1023; Brussel, 21 april 1967, *R.G.A.R.*, 1969, 8312, noot RASIR, R.; Brussel, 4 oktober 1968, *R.G.A.R.*, 1969, 8160, noot SCORRELS, J., *R.W.*, 1968-69, 559; Corr. Mechelen, 18 december 1970, *De Verz.*, 1971, 413, noot HEUSERS, V.

(2) Luik, 17 oktober 1972, *Pas.*, 1973, II, 25, Arbh. Luik, 9 juni 1992, *Pas.*, 1992, II, 83, *J.L.M.B.*, 1993, 1371, noot A.P.

(3) Arbh. Luik, 6 mei 1982, *J.T.T.*, 1982, 313; Arbrh. Brugge, 12 april 1983, *J.T.T.*, 1984, 14, noot.

(4) Rb. Gent, 27 september 1984, *Intern. Vervoer.*, 1985, 42.

(5) Cass., 12 april 1995, *V.K.J.*, 1995, 279.

(6) *R.W.*, 1971-72, 1891.

aansprakelijke derde een vordering betreft inzake civielrechtelijke aansprakelijkheid, die, ofschoon zij op de artikelen 46 en 47 van de Arbeidsongevallenwet steunt, geen vordering is betreffende de vergoeding van schade voortkomend uit een arbeidsongeval en derhalve niet tot de bevoegdheid van de arbeidsrechtbank behoort. Vermits het een geschil betreft tussen kooplieden, waarvan het bedrag 50 000 F (sinds 1 januari 1993 75 000 F) te boven gaat, is de rechtbank van koophandel bevoegd.

1210 4. *Vóór de arbeidsrechtbanken*

Hoewel de vordering die door de wetsverzekeraar werd ingesteld tot het bepalen der aansprakelijkheid van een derde, in hoofdorde ingeleid, tot de bevoegdheid van de burgerlijke rechtbanken behoort (1), zijn de arbeidsrechtbanken, overeenkomstig de artikelen 15, 564 en 812 van het Gerechtelijk Wetboek, bevoegd zich uit te spreken over de burgerlijke aansprakelijkheid wanneer de vordering van de arbeidsongevallenverzekeraar is ingesteld onder de vorm van een eis tot gemeenverklaring van vonnis (2) en tot vrijwaring. (3) Een vordering tot gemeenverklaring heeft trouwens een louter bewarend karakter, derwijze dat de rechter bij de beoordeling van een dergelijke vordering geen uitspraak mag doen over een geschil waarover de partijen in een eventueel later geding een debat zouden kunnen voeren, zelfs indien uit de oplossing van die geschillen zou blijken dat eiseres tot tussenkomst er geen belang bij had de rechterlijke beslissing voor de verwerende partij bindend te doen verklaren. (4)

Hetzelfde geldt wanneer het slachtoffer, die de arbeidsongevallenverzekeraar dagvaardt om vergoeding te bekomen eveneens de derde oproept in gemeenverklaring van het vonnis. (5) Het Arbeidshof te Bergen oordeelde echter dat de vrijwaringvordering slechts toelaatbaar kon worden verklaard indien de wetsverzekeraar door een effectieve betaling is gesubrogeerd. (6)

De vordering tot tussenkomst, die ertoe strekt de vrijwaring te bevelen, kan niet voor de eerste maal plaatshebben in hoger beroep. (7) De vordering in gemeenverklaring blijft uiteraard altijd mogelijk. Het beroep ingesteld door de aansprakelijke derde ten aanzien van de wetsverzekeraar, niettegenstaande het verstrijken van de beroepstermijn door de betekening van het vonnis op verzoek van het

- (1) Arbrb. Luik, 18 oktober 1971. *J.L.*, 1972-73, 68; Arbrb. Luik, 24 mei 1972. *R.G.A.R.*, 1972, 8895; Arbh. Luik, 6 mei 1982. *J.T.T.*, 1982, 313. Arbrb. Brugge, 12 april 1983. *J.T.T.*, 1984, 14.
 (2) Arbrb. Luik, 29 november 1971. *J.L.*, 1971-72, 286; Arbrb. Luik, 31 januari 1972. *R.G.A.R.*, 1972, 8828. *De Verz.*, 741, noot Housers, V.; Arbrb. Luik, 24 mei 1972. *R.G.A.R.*, 1972, 8895; Arbrb. Luik, 4 maart 1974. *J.L.*, 1973-74, 263; Arbh. Luik, 21 april 1977. *R.G.A.R.*, 1979, 10 057; Arbh. Luik, 17 september 1982. *Pas.*, 1983, II, 10, *R.G.A.R.*, 1983, 10 712; Arbh. Luik, 16 mei 1990. *T.S.R.*, 1990, 385, *J.L.M.B.*, 1990, 1361; Arbh. Bergen, 19 maart 1990. *J.T.T.*, 1991, 215; Arbrb. Luik, 5 september 1985. *R.G.A.R.*, 1987, 11 198.
 (3) Arbrb. Bergen, 18 december 1986. *T.S.R.*, 1988, 319.
 (4) Arbh. Gent, 4 september 1992. *T.S.R.*, 1993, 45, *J.T.T.*, 1993, 25.
 (5) Arbh. Brussel, 17 mei 1993. *V.K.J.*, 1994, 81. *Contra*: Arbh. Luik, 15 juni 1990. *T.S.R.*, 1990, 385.
 (6) Arbh. Bergen, 6 juni 1983. *R.G.A.R.*, 1985, 10 975.
 (7) Art. 812 lid 2 Ger. W.: Cass., 24 november 1972. *Pas.*, 1973, I, 293.

Afd. 5 Subrogatoire vordering verzekeraar en Fonds voor arbeidsongevallen

---

slachtoffer werd toch ontvankelijk geacht ook al kan dit tegenstrijdige beslissingen opleveren. De exceptie van onsplitsbaarheid conform artikel 31 van het Gerechtelijk Wetboek en berusting werd door het arbeidshof niet weerhouden. (1)

---

(1) Arbl. Luik, 15 februari 1994. *De Verz.*, 1994, 390, noot VAN GOSSUM, L.

§ 4. Omvang van het verhaalsrecht van de arbeidsongevallenverzekeraar tegen de aansprakelijke derde

1710 Als principe kan worden gesteld dat de arbeidsongevallenverzekeraar het recht heeft de terugbetaling te vorderen van de door hem uitgekeerde forfaitaire vergoedingen en van een bedrag gelijk aan het kapitaal dat de door hem verschuldigde waarde van de jaarlijkse vergoeding of rente vertegenwoordigt, maar dat zijn verhaalsrecht beperkt is tot het bedrag dat de getroffen zelf had kunnen vorderen volgens het gemeenrecht voor de materiële schade voortvloeiende uit de aantasting van zijn fysieke integriteit, in zoverre deze aantasting een vermindering van de arbeidsgeschiktheid en de economische waarde op de arbeidsmarkt tot gevolg heeft. (1) Het verhaal van de arbeidsongevallenverzekeraar mag uiteraard niet worden beperkt tot 90 % van de gemeenrechtelijke schadevergoeding. (2)

De verzekeraar van de aansprakelijke van het ongeval kan zich niet verzetten tegen de toepassing van de Arbeidsongevallenwet die van openbare orde is en die de wetsverzekeraar toelaat, door middel van subrogatie, over alle rechten van het slachtoffer te beschikken met inbegrip van deze van een minnelijke expertise. (3)

Zoals we reeds aanstipten, geeft deze wettelijke subrogatie waarop de arbeidsongevallenverzekeraar zich kan beroepen, hem enkel het recht datgene op te vorderen wat het slachtoffer of diens rechthebbenden in gemeenrecht hadden kunnen bekomen voor de materiële professionele schade ingevolge het lichamenlijk letsel.

Of eenvoudig gesteld: de subrogatoire vordering heeft twee limieten, enerzijds de som betaald (of voorziening bij rente of kapitaal) door de subrogant en anderzijds de schuldvordering welke het slachtoffer bezit tegenover de derde. De wetsverzekeraar zal enkel het laagste bedrag kunnen recupereren. (4)

De gemeenrechtelijke vergoeding kan bijvoorbeeld lager zijn wanneer in gemeenrecht de schade uit een voorafbestaande toestand niet vergoed wordt. De arbeidsongevallenverzekeraar kan dan enkel het bedrag verhalen dat de aansprakelijke derde volgens de criteria van het gemeenrecht verschuldigd is. (5) Wordt in gemeenrecht bij de bepaling van de schadevergoeding rekening gehouden met de verwachte toekomstige prijsstijging, dan kan de arbeidsongevallenverzekeraar deze

(1) B.v. Cass. 26 mei 1981, *Arr. Cass.* 1980-81, 1118. *P.A.S.* 1981, I, 1112 of Brussel 5 december 1996. *R.G.A.R.* 1998, 12944. Zie ook analogie bij art. 136 Ziektewet (voorheen: art. 70 § 2 4e lid Z.I.V.-Wet): Cass. 21 november 1994, *J.T.T.* 1995, 58, noot; *V.K.J.* 1995, 105. *R.W.* 1995-96, 225, noot; *Arr. Cass.* 1994, 996; *Bull.* 1994, 990; Cass. 5 september 1996. *J.T.* 1997, 44.

(2) Cass. 5 september 1996. *R.W.* 1997-98, 299.

(3) Brussel 24 februari 1994, *R.G.A.R.* 1996, 12667.

(4) J. SCHRYVERS noot onder Cass. 10 januari 1992. *R.G.A.R.* 1992, 12058.

(5) Antwerpen 6 januari 1999. *De Verz.* 1999, 201, noot J. VAN HOREN.

post toch niet bekomen nu de vervroegde uitbetaling van de gemeenrechtelijke vergoeding het nadeel van de verwachte prijsstijging compenseert. (1)

Welke bedragen zijn terugvorderbaar?

1730 Met betrekking tot deze problematiek kan vooreerst worden verwezen naar de uiteenzetting hierboven (cf. Comm. – 3.3/1 (10)) waar alle schadeposten werden besproken die het slachtoffer zelf nog kan instellen in gemeenrecht ondanks het cumulverbod. *A contrario* zullen de andere schadeposten door de wetsverzekeraar via inplaatsstelling kunnen worden gevorderd.

Let wel, de omvang van de subgatoire vordering moet niet beperkt worden tot de vergoeding van de schade die gekend was op het ogenblik dat de arbeidsongevallenvergoedingen werden betaald of, bij bevestiging van het kapitaal, op het ogenblik van de consolidatie van de letsels. Het bepalen van de schade voor gemeenrecht gebeurt immers voor de toestand ten tijde van de uitspraak zonder daarbij gebeurtenissen in aanmerking te mogen nemen die zich na de fout hebben voorgedaan en die met de fout of de schade geen verband houden. (2)

De arbeidsongevallenverzekeraar is gerechtigd de *medische, farmaceutische en hospitalisatiekosten* evenals de kosten van prothesen en orthopedische toestellen (3) te verhalen op de aansprakelijke derde, aan wie evenwel niet de honoraria van de adviserende geneesheer van de verzekeringsmaatschappij kunnen worden ten laste gelegd. (4) De medische kosten kunnen zelfs worden teruggevorderd wanneer het slachtoffer deze bedragen niet had vermeld in haar dading met de derde-aansprakelijke. (5)

Medische en farmaceutische kosten gedaan na consolidatie die nodig blijken om de bereikte toestand te behouden of de resterende pijnen weg te nemen of te verzachten, kunnen eveneens worden teruggeëist. Consolidatie betekent immers niet dat er geen verdere medische verzorging noodzakelijk is. Enkel moet het causaal verband met de letsels veroorzaakt door het arbeidsongeval bewezen blijven. (6)

Ook de *kosten van verplaatsing* van het slachtoffer met het oog op de geneeskundige verzorging kunnen worden ingevorderd. (7)

---

(1) Antwerpen 6 januari 1999, *De Verz.* 1999, 201, noot J. VAN HOREN.

(2) Cass. 21 mei 1993, *De Verz.* 1993, 493, noot W. PEVERNAGIE. *V.K.J.* 1993, 264, *Bull.* 1993, 504, *J.T.* 1994, 233, *Arr. Cass.* 1993, 517; *Pas.* 1993, 504.

(3) Antwerpen 6 januari 1999, *De Verz.* 1999, 201.

(4) Corr. Bergen 4 mei 1976, *De Verz.* 1976, 595; Luik 30 mei 1968, *J.L.* 1968-69, 137.

(5) Bergen 13 februari 1983, *De Verz.* 1983, 107, noot V.H.

(6) Corr. Ieper 7 december 1995, *De Verz.* 1996, 450, noot J. VAN HOREN.

(7) Rb. Brussel 3 maart 1960, *R.G.A.R.* 1960, 6576.

De *kosten van geneeskundige onderzoeken* nodig om zich te laten voorlichten over de toestand van het slachtoffer, zijn eveneens principieel terugvorderbaar. (1)

Voor de *begraveniskosten*, die door de arbeidsongevallenverzekeraar op forfaitaire basis worden geregeld, is diens verhaal beperkt tot de werkelijke kosten die de aansprakelijke in gemeenrecht moet ten laste nemen. (2)

1750 Daar de forfaitaire vergoeding enkel de *materiële professionele schade* dekt, vloeit hieruit voort dat de arbeidsongevallenverzekeraar enkel terugbetaling kan bekomen voor de bedragen die aan de getroffene worden toegekend voor de schade die

---

(1) Rb. Brussel 19 oktober 1979, *De Verz.* 1981, 95, noot V.H.

(2) Corr. Charleroi 11 februari 1988, *R.G.A.R.* 1989, 11538.

op grond van het gemeenrecht is ontstaan uit het verlies van zijn arbeidsongeschiktheid. (1)

De heer B. LIETAERT (2) resumeert volgende aan elkaar overlappende schadepos-
ten op overzichtelijke wijze als behorende tot de materiële professionele schade:

- het verlies aan verdienvermogen;
- het loonverlies (bij tijdelijke arbeidsongeschiktheid);
- het verlies van promotiekansen;
- het verlies van de kans ander werk te vinden;
- de aantasting van de arbeidsgeschiktheid;
- de aantasting van het concurrentievermogen;
- de vermindering van de economische waarde op de arbeidsmarkt (blijvende arbeidsgeschiktheid);
- het loonverlies uit een tweede of bijkomende dienstbetrekking;
- het inkomstenverlies in het kader van een zelfstandige bijactiviteit;
- het inkomstenverlies na de winstgevende levensduur;
- de meerinspanningen die het slachtoffer moet opbrengen om de dienstbetrekking verder uit te oefenen.

De auteur verwondert zich evenwel bij zo'n brede omschrijving van het begrip materiële professionele schade, die door het Hof van Cassatie wordt gehanteerd. Wanneer men de integrale schadevergoeding van het slachtoffer voor ogen heeft, is deze subrogatoire vordering al te breed.

De materiële schade voortvloeiend uit de aantasting van de fysieke integriteit van het slachtoffer van een arbeidsongeval zonder vermindering van de arbeidsgeschiktheid en van de economische waarde op de algemene arbeidsmarkt, wordt niet vergoed door de Arbeidsongevallenwet; de wetsverzekeraar is ten aanzien van de schadevergoeding die hiervoor wordt toegekend niet gesubrogeerd in de rechtsvordering van de getroffene. (3)

In het geval van arbeidsongeval bestaat de schade niet in het verlies van loon, dat het slachtoffer vroeger genoot, doch wel in de vermindering van zijn arbeidsgeschiktheid. Indien er een blijvende arbeidsgeschiktheid is, staat het verhaalsrecht van de arbeidsongevallenverzekeraar open, zelfs indien de getroffene geen loonverlies lijdt. (4)

(1) Cass., 25 juni 1980. *Arr. Cass.*, 1979-80, 1340, noot. *R.W.*, 1981-82, 1234. *Pas.*, 1980, I, 1319. noot (cf. analogie met art. 76quater § 2 Z.I.V.-Wet); Cass., 10 februari 1992. *Arr. Cass.*, 1991-92, 536. *R.W.*, 1992-93, 398. *T.S.R.*, 1992, 196. *Bull.*, 1992, 509. *Pas.*, 1992, I, 509.

(2) LIETAERT, B., *o.c.*, 516-517.

(3) Cass., 2 februari 1988. *Arr. Cass.*, 1987-88, 685. *Pas.*, 1988, I, 637.

(4) Cass., 15 maart 1954. *Pas.*, 1954, I, 625. *R.G.A.R.*, 1954, 5438; Cass., 5 januari 1959. *Bull. Ass.*, 1959, 515; Cass., 13 april 1959. *Pas.*, 1959, I, 803. *J.T.*, 634. *R.W.*, 1959-60, 731. *R.G.A.R.*, 1959, 6519; Luik, 11 december 1953. *Bull. Ass.*, 1954, 61; Brussel, 27 juni 1960. *Bull. Ass.*, 1960, 765. *R.G.A.R.*, 6852; Brussel, 21 juni 1965. *Bull. Ass.*, 1966, 142; Cass., 21 oktober 1968. *Pas.*, 1969, I, 204; Cass., 5 mei 1971. *Pas.*, 1971, I, 18; Cass., 10 april 1972. *Pas.*, 1972, I, 723.

De aantasting van de arbeidsgeschiktheid waardoor de economische waarde van de getroffene beperkt wordt, maakt op zichzelf een vergoedbaar nadeel uit in de zin van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek. Nochtans behoudt dit begrip «blijvende arbeidsgeschiktheid» een verschillende betekenis in het strafrecht, het burgerlijke aansprakelijkheidsrecht en het arbeidsongevallenrecht. (1) Het meest adequate middel om het economisch waardeverlies te bepalen is de kapitalisatieberekening op grond van het invaliditeitspercentage. (2)

De wijziging van beroepsstatuut van werknemer naar zelfstandige doet derhalve in principe geen afbreuk aan de graad van aantasting van het economisch potentieel van de getroffene. (3)

De vergoedingen wegens materiële professionele schade spruitende uit de door het arbeidsongeval veroorzaakte tijdelijke en blijvende arbeidsgeschiktheid moeten worden beschouwd als vergoedingen voor posten van eenzelfde schade, nl. het verlies of vermindering van de waarde op de arbeidsmarkt. Ze kunnen derhalve volledig worden verhaald op de aansprakelijke derde tot beloop van het totale bedrag van de gemeenrechtelijke vergoedingen voor dezelfde schadeposten. (4)

Een bijkomende vergoeding van de gesubrogeerde verzekeraar omwille van de *verergering van de toestand* van het slachtoffer kan niet worden gevorderd wanneer de rechter destijds zowel over de actuele als toekomstige schade had geoordeeld zonder voorbehoud te maken. (5)

1770 Het *minderjarige kind* dat inwoont bij de getroffene, kan in gemeenrecht aanspraak maken op inkomstenverlies ingevolge het overlijden van zijn moeder. De wetsverzekeraar, die voor een kind van drie jaar een wezenkapitaal had moeten vestigen, ziet zijn vordering ontvankelijk en gegrond verklaard. (6) De schadevergoeding die in gemeenrecht aan de overlevende echtgenote van de getroffene in eigen naam wordt toegekend, dekt niet dezelfde schade als deze die gedekt wordt door de arbeidsongevallenrente voor de minderjarige kinderen van de getroffene, zelfs indien bij de vaststelling van de gemeenrechtelijke vergoeding rekening werd

---

(1) Arbh. Brussel, 17 juni 1991, *R.S.R.*, 1992, 29.

(2) Gent, 19 juni 1963, *Bull. Ass.*, 1964, 443; Brussel, 8 oktober 1965, *R.G.A.R.*, 1965, 7701; Brussel, 12 maart 1966, *R.G.A.R.*, 1966, 7668; Luik, 30 september 1976, *J.L.*, 1976-77, 65; Luik, 9 november 1977, *De Verz.*, 1978, 131, noot V.H.; Luik, 17 mei 1978, *R.G.A.R.*, 1979, 10 107.

(3) Bergen, 7 maart 1991, *De Verz.*, 1991, 316, noot L.V.G.

(4) Cass., 26 september 1977, *J.T.T.*, 1978, 46, *R.W.*, 1977-78, 1570; Cass., 19 oktober 1982, *Arr. Cass.*, 1982-83, 265, *Pas.*, 1983, I, 240, *R.W.*, 1984-85, 1604, *R.G.A.R.*, 1984, 10 808; Cass., 21 maart 1984, *Arr. Cass.*, 1983-84, 934, *De Verz.*, 1985, 679, noot L.V.G., *Pas.*, 1984, I, 851, *R.G.A.R.*, 1985, 11 000.

(5) Cass., 18 oktober 1979, *Arr. Cass.*, 1979-80, 211, *Pas.*, 1980, I, 223.

(6) Corr. Hasselt, 23 februari 1979 en Antwerpen, 3 januari 1980, *De Verz.*, 1980, 193; zie eveneens Cass., 22 november 1955, *Pas.*, 1955, I, 271, *Bull. Ass.*, 1956, 525; Cass., 10 mei 1972, *Arr. Cass.*, 1972, 842, *Pas.*, 1972, I, 834.

gehouden met de samenstelling van het gezin. (1) Het kapitaal dat de uitbetaling van de arbeidsongevallenrente aan de kinderen verzekert, mag dan ook niet in mindering gebracht worden van de gemeenrechtelijke vergoeding van de weduwe.

1790 Bij *feitelijke scheiding* tussen het overleden slachtoffer van een arbeidsongeval en haar echtgenoot die noch uit haar loon, noch uit haar economische waarde als huisvrouw enig voordeel haalde, lijdt deze echtgenoot geen schade door inkomstenverlies uit hoofde van het overlijden van zijn vrouw. De arbeidsongevallenverzekeraar die gehouden is tot het uitkeren van de forfaitaire vergoedingen en die getreden is in de rechten van de echtgenoot, heeft geen verhaalsrecht tegen de voor het ongeval aansprakelijke derde. (2)

Daarentegen zouden de door de wetsverzekeraar vergoede uitkeringen aan de ouders van een bij een arbeidsongeval *overleden minderjarige* zoon wel terugvorderbaar zijn van de aansprakelijke derde in gemeenrecht (3) wanneer er tegelijkertijd wordt vastgesteld dat er een verlies is van de besparing van kosten voor de ouders omdat hun inwonende en technisch geschoolde zoon bij gelegenheid allerlei karweien aan de woning opknapte. (4) Een later arrest oordeelde echter referend naar de gewijzigde tijdsgeest dat men volgens de specifieke omstandigheden niet meer kan verwachten dat een 19-jarige zoon nog een groter deel van zijn loon zou afstaan dan hetgeen aan de kosten van zijn onderhoud beantwoordt, zodat terugvordering door de wetsverzekeraar uitgesloten is. (5) Er werd evenwel beslist dat de vordering van de gesubrogeerde wetsverzekeraar tegen de aansprakelijke derde moet beperkt worden tot wat de nabestaanden van het overleden slachtoffer van deze derde hadden kunnen terugvorderen. Het inkomstenverlies van de ouders ingevolge het overlijden van hun zeventienjarige zoon, die zijn leerovereenkomst als bakker zou beëindigen, kan *ex aequo et bono* op 100 000 BEF worden geraamd. (6)

1810 Krachtens artikel 47, eerste lid van de Arbeidsongevallenwet mag de *voorlopige (en definitieve) wiskundige reserve*, d.w.z. het kapitaal dat de waarde van de jaarlijkse vergoeding vertegenwoordigt, door de arbeidsongevallenverzekeraar op de aansprakelijke derde worden ingevorderd, alhoewel de termijn van herziening niet

- (1) Cass. 21 maart 1989, *Arr. Cass.* 1988-89, 845, *R.W.* 1989-90, 148, *J.T.* 1990, 328, *Pas.* 1989, I, 758, *R.G.A.R.* 1992, 11 915; Cass. 3 juni 1986, *Arr. Cass.* 1985-86, 1348, noot G. D'H., *Pas.* 1986, I, 1210, *R.W.* 1986-87, 1029; *Arbh.* Gent 21 december 1989, *J.T.T.* 1990, 56; *Corr. Nijvel.* 1 april 1983, *R.G.A.R.* 1984, 10 756; *contra:* Antwerpen 10 december 1987, *De Verz.* 1988, 706, noot PEVERNAGIE; Gent 23 december 1987, *De Verz.* 1988, 352, noot KONINGS.
- (2) Cass. 30 november 1976, *Arr. Cass.* 1977, 367, *Pas.* 1977, I, 363, *R.W.* 1977-78, 474.
- (3) Gent 22 januari 1980, *De Verz.* 1980, 371, noot V.H.
- (4) Gent 29 januari 1980, *R.G.A.R.* 1980, 10 271, noot J. SCHRYVERS; dit arrest verwart o.i. echter extraprofessionele schade met de door de arbeidsongevallenwetgeving gedekte professionele schade.
- (5) Antwerpen 22 juni 1988, *De Verz.* 1989, 129, noot c. KONINGS, verwijzend naar gelijkaardige (on)uitgegeven rechtspraak.
- (6) Gent 19 januari 1988, *Eur. Vervoerr.* 1988, 291.

verstrekken is. De wettelijke regeling wijkt af van het principe dat de subrogatie enkel speelt in de mate dat er effectief werd betaald, en dit om praktische redenen. (1) Nochtans moet de eis beperkt worden tot beloop van de waarde in gemeenrecht. (2)

De rechter moet zelf nagaan bij betwisting door de aansprakelijke derde of het gedeelte van het kapitaal dat de wetsverzekeraar gevestigd had niet de volledige door de getroffene uit dien hoofde geleden schade dekte. (3)

De waardering in gemeenrecht van de renten die krachtens de Arbeidsongevallenwet werden uitbetaald, gebeurt door hun waarde te actualiseren in overeenstemming met de Arbeidsongevallenwet nl. barema F (4) en niet door ze te kapitaliseren volgens het gemeenrecht (b.v. Levie-schalen). (5)

De rechtspraak was de mening toegedaan dat de *beheerskosten* m.b.t. de samenstelling (barema E) van de rente evenwel vreemd blijven aan de door het slachtoffer geleden schade. (6) Een recent cassatiearrest bracht hierin evenwel verandering door deze kosten toch verhaalbaar te achten. (7)

Voor de integrale terugvordering van het gevestigd prothesekapitaal moet rekening worden gehouden met de vervroegde betaling enerzijds maar anderzijds ook met de te verwachten prijsstijgingen in de toekomst, bijvoorbeeld de kosten die nu vereist zijn voor de aanschaf van de prothese zonder vermindering ervan wegens besparing op de aankoop van een nieuw schoeisel daar deze slechts per paar kan worden aangekocht. (8)

---

(1) *Gedr. St. Senaat* 1969-70, nr. 328, 28.

(2) Cass. 17 november 1975, *Arr. Cass.* 1976, 319, *Pas.* 1976, I, 331; Rb. Antwerpen 22 november 1973, *De Verz.* 1974, 81, bevestigd door Antwerpen 15 april 1975, *De Verz.* 1975, 445; Luik 11 februari 1976, *De Verz.* 1976, 415, noot V.H.; Kh. Tongeren 18 januari 1980, *Limb. Rechtsl.* 1980, 91; Antwerpen 2 april 1980, *R.G.A.R.* 1980, 10 270, noot J. SCHRYVERS; Cass. 21 maart 1984, *Arr. Cass.* 1983-84, 934, *Pas.* 1984, I, 851, *De Verz.* 1985, 679, noot L.V.G., *R.G.A.R.* 1985, 11 000; Bergen 14 juni 1983, *De Verz.* 1983, 397, noot V.H.; Cass. 3 juni 1994, *V.K.J.* 1994, 285; *Arr. Cass.* 1994, 572; *R.W.* 1994-95, 996; *contra*: Corr. Luik 8 januari 1973, *J.L.* 1973-74, 76, *De Verz.* 1974, 59; Corr. Antwerpen 18 december 1974, evenwel hervormd door Antwerpen 24 maart 1975, *De Verz.* 1975, 441.

(3) Cass. 12 april 1995, *Rec. Arr. Cass.* 1995, 295; *V.K.J.* 1995, 279.

(4) K.B. 21 december 1971, *B.S.* 28 december 1971.

(5) Cass. 18 juni 1975, *Arr. Cass.* 1975, 1111, *R.W.* 1975-76, 571, *T.S.R.* 1975, 383, *R.G.A.R.* 1976, 95-43, noot, *Pas.* 1975, I, 1005; Cass. 1 december 1981, *R.W.* 1982-83, 1689, noot, *R.G.A.R.* 1985, 10 867.

(6) Corr. Charleroi 30 januari 1975, *De Verz.* 1975, 435, noot V.H., *J.T.T.* 1975, 140, noot, bevestigd door Bergen 30 juni 1975, *R.G.A.R.* 1976, 9625, noot S.R.; Bergen 10 november 1983, *R.G.A.R.* 1986, 11 040, noot; Corr. Charleroi 11 februari 1988, *R.G.A.R.* 1989, 11358.

(7) Cass. 2 november 1994, *R.G.A.R.* 1995, 12454, noot L. VAN GOSSUM en J. VAN HOREN, *J.L.M.B.*, 1995, 474, noot J. TINANT en N. SIMAR, *Rec. Cass.* 1995, 110, noot C. PERSYN, *J.T.* 1995, 282; *V.K.J.* 1995, 176; *R.W.* 1995-96, 150, noot; *R.G.A.R.* 1996, nr. 12.575; *Arr. Cass.* 1994, 903; *Bull.* 1994, 884; J. SCHRYVERS, Subrogatie A.O.W. in beweging?, *R.W.* 1995-96, 145-147.

(8) *Arbh.* Gent 13 oktober 1995, *De Verz.* 1996, 427, noot J. VAN HOREN Zie ook Antwerpen 6 januari 1999, *De Verz.* 1999, 201, noot J. VAN MOREN.

Hfdst. 3 Burgerlijke aansprakelijkheid en zwakke weggebruiker

---

Door de opeenvolgende wetswijzigingen (*i.c.* besparingsmaatregelen) (1) werd een volgens sommige auteurs (2) onbillijkheid ingevoerd. Ingevolge artikel 24, derde lid van de Arbeidsongevallenwet ontvangen de getroffen *ex lege* minder

(zie vervolg op volgend blaadje)

(1) Zie K.B. van 13 januari 1983, B.S. 20 januari 1983.

(2) CH. PERSYN, «Problemen bij de samenloop van vergoedingsregelingen: gemeenrecht, arbeidsongevallen en ziekteverzekering», *R.W.* 1990-91, 283; *contra*: HUYB, I. «Arbeidsongevallen», in J. VAN LANGENDONCK, *Recente ontwikkelingen van de sociale zekerheid 1980-1986*, Antwerpen, Kluwer, 1987, 309.

dan wat hen toekwam. Het verschil moet door de wetsverzekeraar worden overgemaakt aan het Fonds voor arbeidsongevallen. Nochtans behoudt de verzekeraar tegenover de aansprakelijke derde het recht om het integrale bedrag terug te vorderen. (1) De weduwe zal bijvoorbeeld slechts een minimale rente genieten conform artikel 42bis van de Arbeidsongevallenwet in geval van *cumulatie met een overlevingspensioen*. De verzekeraar zal luidens artikel 47, eerste lid *in fine* van de Arbeidsongevallenwet (zie Comm. – Hfdst. 3, Afd. 5, § 1) de brutovergoeding kunnen recupereren van de aansprakelijke derde waardoor de weduwe haar recht op een aanvullende gemeenrechtelijke vergoeding ziet ingekort. Het feit dat het Fonds voor arbeidsongevallen, ingevolge de anticumulatieregeling als bedoeld in artikel 42bis van de Arbeidsongevallenwet, slechts een verminderde rente aan de op een overlevingspensioen gerechtigde weduwe uitbetaalt, doet geen afbreuk aan het principe dat de gesubrogeerde arbeidsongevallenverzekeraar alle door hem aan de rechthebbende uitgekeerde bedragen kan terugvorderen, alsmede van het geheel van het kapitaal dat voor de lijfrente werd gevestigd.

Hiermee werd het arrest van het Hof van Beroep te Gent gevolgd waarbij werd gesteld dat de inperking van de rente een externe factor met een eigen juridische oorzaak uitmaakt. (2) Nochtans zal in de praktijk de arbeidsongevallenuitkering doorgaans in ruime mate de potentiële aansprakelijkheid naar gemeenrecht overtreffen.

- 1830 De materiële schade na de pensioengerechtigde leeftijd (*post-professionele schade*) alsook de *extraprofessionele schade* geeft recht op schadevergoeding die ontsnapt aan het verhaal van de arbeidsongevallenverzekeraar. De arbeidsongevallenverzekeraar, gesubrogeerd in de rechten van de getroffene, kon evenwel traditioneel zijn verhaal uitoefenen tot terugbetaling van het volledig kapitaal gevestigd volgens een coëfficiënt van vermoedelijke levensduur; het was niet beperkt tot het kapitaal gevestigd volgens een coëfficiënt van lucratieve levensduur. De stelling was dat forfaitaire en gemeenrechtelijke vergoedingen, hoewel ze anders worden berekend en vastgesteld, eenzelfde schade vergoeden, namelijk de vermindering of verlies

(1) Corr. Luik, 14 maart 1994, *J.L.M.B.*, 1994, 95, noot SIMAR, N.: *R.G.A.R.*, 1996, 12 667.

(2) Cass., 25 januari 1994, *R.W.*, 1994-95, 412; *Arr. Cass.*, 1994, 96; *Bull.*, 1994, 94, *Rec. Cass.*, 1994, 111, noot PERSYN, C.: Cass., 2 november 1994, *R.G.A.R.*, 1995, 12454, noot VAN GOSSUM, L. en VAN HOREN, J.: *J.L.M.B.*, 1995, 474, noot TINANT, J. en SIMAR, N., *Rec. Cass.*, 1995, 110, noot PERSYN, C., *J.T.*, 1995, 282; *V.K.J.*, 1995, 176, *R.W.*, 1995-96, 150, noot: *R.G.A.R.*, 1996, nr. 12.575; *Arr. Cass.*, 1994, 903; *Bull.*, 1994, 884.

van economische waarde van de getroffene op de arbeidsmarkt zonder het stellen van een tijdslimiet. (1)

1850 De vergoeding van de arbeidsongevallenverzekeraar slaat evenwel niet op de uitdrukkelijke schadevergoeding voor het verlies van inkomsten uit een eventuele andere beroepsactiviteit van het slachtoffer na het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd, zodat de subrogatie ten aanzien van deze inkomsten niet kan spelen. (2)

In een drietal opeenvolgende cassatiearresten werd echter klaarblijkelijk uitdrukkelijk gesteld dat de rechter, die gemeenrechtelijke schadevergoeding voor blijvende arbeidsongeschiktheid berekent op grond van de lucratieve loopbaan van de getroffene, geen verboden cumulatie toestaat door van de aldus berekende vergoeding enkel het gedeelte van het door de wetsverzekeraar verschuldigde kapitaal af te trekken dat betrekking heeft op de tijdspanne tot de getroffene de pensioengerechtigde leeftijd had bereikt. (3)

De verzekeraars gaan met deze redenering evenwel niet akkoord. Volgens hen kunnen de diverse berekeningsmodaliteiten in de twee stelsels geen afbreuk doen aan het principe van de forfaitaire vergoeding voor dezelfde schade. Anders beslissen kan in hun ogen een miskenning van het cumulatieverbod inhouden. (4) Een recent cassatiearrest heeft zich thans aangesloten bij deze stelling van de verzekeraars. De lijfrente enerzijds die wordt betaald aan de weduwe van het

-
- (1) Cass., 7 mei 1953, *Pas.*, 1953, I. 689; Cass., 9 april 1956, *Arr. Cass.*, 1956, 644, *Pas.*, 1956, I. 824; Cass., 25 mei 1959, *Arr. Cass.*, 1959, 765, *Pas.*, 1959, I. 968, *R.G.A.R.*, 1960, 6523; Cass., 6 september 1962, *Pas.*, 1963, I. 23; Cass., 6 februari 1967, *Arr. Cass.*, 1967, 704, *R.G.A.R.*, 1968, 8147, *Pas.*, 1967, I. 695; Cass., 9 november 1967, *Arr. Cass.*, 1968, 358, *Pas.*, 1968, I. 335, *R.G.A.R.*, 1968, 8146, noot ROUFFY, S., *De Verz.*, 1969, 522, noot V.H.; Cass., 22 juni 1971, *Arr. Cass.*, 1971, 1071, *Pas.*, 1971, I. 1020, *R.W.*, 1972-73, 62, *R.G.A.R.*, 1972, 8923, noot J.F.; Cass., 17 februari 1976, *Arr. Cass.*, 1976, 701, *Pas.*, 1976, I. 669; Cass., 11 januari 1979, *Arr. Cass.*, 1978-79, 530, *J.T.*, 1979, 282, *Pas.*, 1979, I. 538, *R.G.A.R.*, 1981, 10-400, *R.W.*, 1978-79, 2593.
- (2) Cass., 31 maart 1969, *Arr. Cass.*, 1969, 718, *De Verz.*, 1971, 675, noot, *R.G.A.R.*, 1970, 8546, noot, *Pas.*, 1969, I. 678; Luik, 25 januari 1968, *R.G.A.R.*, 1968, 8051, noot ROUFFY, S.; Cass., 30 september 1974, *Arr. Cass.*, 1975, 132, noot, *R.W.*, 1974-75, 2087, noot, *R.G.A.R.*, 1975, 9406, noot ROUFFY, S., *Pas.*, 1975, I. 120, noot, *Pas.*, 1981, 6 januari 1981, *Arr. Cass.*, 1980-81, 482, *R.W.*, 1981-82, 1543, noot, *R.G.A.R.*, 1983, 10-699, *Pas.*, 1981, I. 476, I.
- (3) Cass., 27 september 1988, *Arr. Cass.*, 1988-89, 109, *R.W.*, 1988-89, 717, *Pas.*, 1989, I. 98; Cass., 5 december 1990, *De Verz.*, 1991, 332; Cass., 19 maart 1991, *Arr. Cass.*, 1990-91, 758, *Pas.*, 1991, 673, *De Verz.*, 1991, 880, noot PEYERNAE, W., *Verkeersrecht*, 1991, 253, *J.T.*, 1991, 817; Brussel, 14 februari 1990, *De Verz.*, 1991, 876; Antwerpen, 12 december 1990, *Limb. Rechtsl.*, 1991, 25.
- (4) VAN GOSSUM, L. en VANHOEN, J., «Du recours de l'assureur-loi». *De Verz.*, 1992, 614-620; SCHUYVERS, J., «Subrogatie A.O.W. in beweging?», *R.W.*, 1995-96, 145-147.

slachtoffer van een arbeidsongeval en anderzijds de schadeloosstelling volgens gemeenrecht voor professionele materiële schade zijn twee vergoedingen van eenzelfde schade. Daardoor heeft de wetsverzekeraar het recht om bij de aansprakelijke derde het geheel van het kapitaal terug te vorderen en niet enkel het deel dat overeenstemt met de lucratieve levensduur van het slachtoffer. (1) In de praktijk hoede men er zich dan ook voor om bij het begroten van de gemeenrechtelijke schadeloosstelling ook de materiële professionele schade na de pensioenleeftijd in acht te nemen.

1870 De verzekeraar, die gesubrogeerd is in de rechten van de getroffene, heeft het recht de *vergoedende intresten* te ontvangen op de bedragen die betaald werden; deze worden berekend vanaf de datum van betaling tot de datum van terugbetaling door de aansprakelijke derde. (2) Andere rechtspraak kent intresten toe vanaf de vestiging van het kapitaal (3) of vanaf de datum waarop de vergoeding op grond van artikel 24 van de Arbeidsongevallenwet opeisbaar wordt, met name bij de bekrachtiging van de vergoedingsovereenkomst of het in kracht van gewijsde treden van de rechterlijke beslissing. (4) Bepaalde cassatierechtspraak spreekt daarentegen van moratoire intresten vanaf het ingaan van de rechterlijke beslissing. (5) De subrogatie valt immers aan de wetsverzekeraar toe met alle bestanddelen en toebehoren die de vergoede schuldeiser tegen de voor het ongeval aansprakelijke derde kan doen gelden, terwijl de derde tot algehele vergoeding gehouden blijft.

De vergoedende intresten waar de gesubrogeerde arbeidsongevallenverzekeraar recht op heeft, mogen niet worden verward met de rentevoet die in gemeenrecht gehanteerd wordt om het verschuldigd kapitaal te berekenen. Het arrest dat de vergoedende intresten weigert door ze gelijk te schakelen met de rentevoet is niet wettig verantwoord. (6)

1890 Veelal wordt bij een geringe arbeidsongeschiktheid evenwel door de rechtbanken aan de getroffene een vergoeding *ex aequo et bono* toegekend. Telkens de rechter

(1) Cass. 2 november 1994, *R.G.A.R.* 1995, 12454, noot L. VAN GOSSUM en J. VAN HOREN, *J.L.M.B.* 1995, 474, noot J. TINANT en N. SIMAR, *Rec. Cass.* 1995, 110, noot C. PERSYN *J.T.* 1995, 282; *V.K.J.* 1995, 176; *R.W.* 1995-96, 150, noot; *Arr. Cass.* 1994, 903; *Bull.* 1994, 884.

(2) Cass. 6 december 1965, *Pas.* 1966, I, 443; Cass. 27 januari 1966, *Pas.* 1966, I, 679; Luik 17 februari 1976, *Pas.* 1976, II, 20; Brussel 3 september 1981, *R.G.A.R.* 1983, 10 627; Brussel 13 februari 1989, *R.G.A.R.* 1992, 11 987; Bergen 14 november 1990, *De Verz.* 1991, 887, noot N. LAMBERT.

(3) Cass. 18 september 1996, *Verkeersrecht* 1997, 15, nr. 87/8, *J.T.* 1997, 175. Antwerpen 26 maart 1986, *Limb. Rechtsl.* 1986, 127, noot P. VAN HELMONT; Bergen 5 december 1989, *J.L.M.B.* 1990, 664; Cass. 17 maart 1987, *Arr. Cass.* 1986-87, 935, *Pas.* 1987, I, 849, *R.W.* 1987-88, 358, *J.T.* 1988, 128; Arbh. Gent 13 oktober 1995, *De Verz.* 1996, 427, noot J. VAN HOREN en Luik 24 april 1997, *R.G.A.R.* 1999, 13065.

(4) Bergen 28 oktober 1993, *De Verz.* 1994, 294, noot M. LAMBERT.

(5) Cass. 5 maart 1993, *R.W.* 1993-94, 165, *J.T.* 1994, 234, *Bull.* 1993, 255; *Arr. Cass.* 1993, 263; *Pas.* 1993, I, 255, Cass. 18 januari 1994, *Bull.* 1994, 59, *R.W.* 1994-95, 634; *Arr. Cass.* 1994, 60.

(6) Cass. 9 oktober 1996, *Verkeersrecht* 1997, 211, nr. 97/106.

beslist *de materiële en morele schade te vermengen*, dringt zich nadien een ventilatie op om de aanspraken van de arbeidsongevallenverzekeraar te begroten. (1)

Bij de begroting van elk der schadeposten zal de rechter rekening houden met de duur van de arbeidsongeschiktheid, de geleden smarten en de graad van blijvende arbeidsongeschiktheid na consolidatie. (2)

Het Hof van Beroep te Brussel miskende voormeld principe door het totale bedrag voor vermengde materiële en morele schade toe te kennen aan de arbeidsongevallenverzekeraar, die voor blijvende arbeidsongeschiktheid een bedrag had uitgekeerd. Dit arrest van 26 juni 1974 werd dan ook verbroken door het Hof van Cassatie op 29 september 1975 (3): «overwegende dat de door de verzekeraar gedekte schade slechts een gedeelte van de geraamde schade uitmaakt, het arrest derhalve niet heeft kunnen beslissen, zonder de in het middel bedoelde wetsbepalingen te schenden, dat de door de verzekeraar verrichte betaling, geheel de door eiser geleden schade vergoedde, noch dat deze geen rechten tegenover de verweerders meer kon doen gelden».

Indien de aantasting van de fysieke integriteit geen weerslag heeft op het economisch potentieel van de getroffene en hieruit geen materiële maar enkel een morele schade voortspruit, moet de eis van de arbeidsongevallenverzekeraar tot terugbetaling van de forfaitaire vergoedingen worden afgewezen. (4)

De rechter kan evenwel, in het gemeenrecht in een concreet geval beslissen dat de schadeloosstelling die wegens arbeidsongeschiktheid verschuldigd is en principieel betrekking heeft op een vermindering van het verdienvermogen, toch niet noodzakelijk het verlies van hetzelfde gedeelte van dit vermogen dekt als wat door de verzekeringsprestaties (*in casu*: ziekteverzekering) wordt vergoed. (5)

De *procedurekosten* voor de arbeidsrechtbank blijven ten laste van de arbeidsongevallenverzekeraar, behalve wanneer de eis roekeloos en tergend is (art. 68 A.O.W.) en kunnen niet ingevorderd worden op de aansprakelijke derde. (6)

1910 Sinds de Wet van 5 januari 1976 betreffende de budgettaire voorstellen 1975-76 is de vraag opnieuw gerezen of de vergoeding voor materiële schade voor de periode van tijdelijke ongeschiktheid tot werken moet berekend worden op het *bruto- of nettoloon* van de getroffene. Zich steunend op het nieuw artikel 31, 4° van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen volgens hetwelk alle vergoedingen die wedde- of loontrekkenden verkrijgen uit

---

(1) *Onrechtmatige daad - actuele tendenzen*. Antwerpen, Kluwer, 1979. 227.

(2) Vred. Erezée 4 oktober 1960, *Bull. Ass.* 1960. 386.

(3) *R.W.* 1975-76. 1845.

(4) Cass. 22 mei 1959, *Arr. Cass.* 1959. 757, *Pas.* 1959. I. 961, *R.G.A.R.* 1959. 6610; Cass. 22 juni 1959, *Pas.* 1959. I. 1086, *R.G.A.R.* 6711; Cass. 16 november 1964, *Pas.* 1965. I. 266; Cass. 28 april 1966, *Pas.* 1966. I. 1089, *J.T.* 1966. 521.

(5) Cass. 22 oktober 1993, *R.W.* 1993-94, 1231, *Bull.* 1993, 855; *Arr. Cass.* 1993. 873.

(6) Luik 5 februari 1941, *Bull. Ass.* 1941, 184; Gent 19 juni 1958, *R.G.A.R.* 1958. 6334.

hoofde van volledig of gedeeltelijk herstel van een tijdelijke derving van bezoldigingen, belastbaar zijn (ongeacht of de betrokkene loonverlies leed) (1), werd er een tendens merkbaar in de rechtspraak om het brutoloon in aanmerking te nemen. Vermits het subrogatierecht van de arbeidsongevallenverzekeraar zich uitstrekt tot hetgeen de getroffene in gemeenrecht zou kunnen bekomen voor

---

(1) Cass., 27 november 1992, *R.W.* 1992-93, 1130. concl. Adv. Gen. GOEMINNE, P., *Fisc. Koerier*, 1993, 533, *F.J.F.*, 1993, 169, *Alg. Fisc. T.*, 1993, 193, *Bull.*, 1992, 1310. *Arr. Cass.*, 1991-92, 1355. concl. Adv. Gen. GOEMINNE, P., *Pas.*, 1992, I, 1310.

dezelfde schadepost, kan hij de forfaitaire vergoedingen met inbegrip tevens van de betaalde sociale bijdragen (art. 43 A.O.W. en art. 31-34 K.B. 12 december 1971) en de ingehouden persoonlijke bijdragen voor de sociale zekerheid en de bedrijfsvoorheffing invorderen tot beloop van de gemeenrechtelijke schadevergoeding (waar meestal wel met nettobedragen wordt gerekend). (1)

Omgekeerd zal de indeplaatsstelling van de mutualiteit niet volstaan om de arbeidsongevallenverzekeraar te ontslaan van zijn verplichting een bijdrage voor sociale zekerheid en bedrijfsvoorheffing in te houden, alvorens ze door te storten. (2)

Deze tendens werd nadien definitief verankerd in gelijkgestelde principiële cassatie-arresten. (3)

Uiteraard moet uit de beslissing van de rechter blijken dat de som, inclusief de socialezekerheidsbijdragen, die hij aan de verzekeraar toekent, niet meer bedraagt dan die welke de aansprakelijk op basis van het gemeenrecht aan de getroffene had moeten betalen. (4)

1930 De rechtspraak eist dat de rechter moet nagaan en vaststellen dat het bedrag van de lasten die op de vergoeding rusten, gelijk is aan deze op het loon van het slachtoffer (5) wat de fiscale voorheffingen betreft, hetgeen voor de wetsverzekeraar altijd zal gelden (een inhouding van 11 % bedrijfsvoorheffing zal steeds lager liggen dan de definitieve belasting op de vervangingsinkomens, zelfs na abtattementen).

Met betrekking tot de blijvende arbeidsongeschiktheid heeft de Wet van 5 januari 1976, voor wat de loon- en weddetrekkenden aangaat, geen wijzigingen gebracht en zoals dit voorheen het geval was, moeten de berekeningen worden uitgevoerd op basis van het brutoloon en het aldus bekomen resultaat moet worden

- (1) Cass. 1 december 1997, *R.W.* 1998-99, 642 en *Soc. Kron.* 1998, 419; Corr. Antwerpen 19 november 1976, *De Verz.* 1976, 813; Vred. Luik 10 maart 1977, *De Verz.* 1980, 55, noot V.H.: Rb. Brussel 3 maart 1978, *R.G.A.R.* 1979, 10047, noot: Gent 13 november 1978, *R.W.* 1979-80, 134; Bergen, 2 maart 1979, *R.G.A.R.* 1980, 10159; Rb. Turnhout, 8 juni 1982, *De Verz.* 1983, 371, noot V.H.: Vred. Luik 3 februari 1984, *J.L.* 1984, 469, noot N. SIMAR, *R.G.A.R.* 1986, 11074, noot: Antwerpen 26 november 1984, *De Verz.* 1985, 687, noot L.V.G., *J.T.T.* 1985, 409; Pol. Luik 21 april 1988, *De Verz.* 1988, 657; Bergen 8 juni 1989, *J.L.M.B.* 1990, 659, noot N. SIMAR; Arbh. Gent 4 februari 1993, *R.W.* 1993-94, 26, *T.S.R.* 1993, 198; *contra*: Rb. Luik 9 februari 1981, *R.G.A.R.* 1982 10519, noot J. SCHRYVERS; Brussel 16 september 1988, *R.G.A.R.* 1990, 11755; Antwerpen 29 november 1989, *Limb. Rechtsl.* 1990, 79; Arbh. Luik 18 november 1993, *J.T.T.* 1994, 200, noot: Luik 24 april 1997, *R.G.A.R.* 1999, 13061; Corr. Turnhout 19 oktober 1995, *Pas.* 1995, 41.
- (2) Arbh. Luik 22 maart 1994, *J.T.T.* 1994, 479, noot Ph. GOSSERIES.
- (3) Cass., 16 september 1985, *Arr. Cass.* 1985-86, 46, concl. Adv. Gen. H. LENAERTS, *Pas.* 1986, I, 41, *De Verz.* 1986, 345, noot *R.W.* 1985-86, 1072, concl. Adv. Gen. H. LENAERTS, *R.G.A.R.* 1988, 11349, *T.S.R.* 1985, 602, *J.T.T.* 1986, 222, noot; Cass. 26 maart 1991, *J.T.* 1991, 766, *Arr. Cass.* 1990-91, 796, *Pas.* 1991, I, 705; Cass. 26 juni 1995, *R.W.* 1995-96, 787, noot: V.K.J. 1995, 257; *Soc. Kron.* 1996, 8; *J.T.T.* 1996, 302.
- (4) Cass. 26 oktober 1993, *R.W.* 1993-94, 986, V.K.J. 1994, 36, *Bull.* 1993, 866; *Arr. Cass.* 1993, 885; *Pas.* 1993, 866.
- (5) Gent 15 september 1987, *De Verz.* 1988, 150, noot D. VAN ORSHOVEN; Luik 10 december 1987, *Rev. Rég. Dr.* 1988, 181.

vergeleken met het kapitaal dat de door de arbeidsongevallenverzekeraar verschuldigde waarde van de jaarlijkse vergoeding of rente vertegenwoordigt. (1)

Toenmalig advocaat-generaal LENAERTS verwerpt wat de sociale bijdragen betreft evenwel de motivering van menigvuldige arresten die de vergoeding van de socialezekerheidsbijdrage noodzakelijk achten om aan de getroffenene het behoud van de socialezekerheidsrechten te verzekeren. Uit een onderzoek in de diverse takken van de sociale zekerheid blijkt duidelijk dat deze bijdragebetaling niet noodzakelijk is. De verantwoording schuilt enkel en alleen in het feit dat de socialezekerheidsbijdrage integraal deel uitmaakt van de arbeidsongevallenvergoeding, ook al ontvangt het slachtoffer ze niet effectief. In een door hem becijferd voorbeeld wordt ook duidelijk gemaakt dat de mogelijkheid bestaat dat de getroffenene netto minder ontvangt maar toch niet gerechtigd is een surplus in gemeenrecht op te eisen omdat de wetsverzekeraar een brutobedrag verschuldigd was dat boven de gemeenrechtelijke vergoeding uitkomt.

Tot slot kan worden verwezen naar de BVVO-Conventionie 480, «Aansprakelijkheid Gemeenrecht» uit januari 1982 die een verregaande uniformisering en vereenvoudiging heeft aangebracht inzake de vergoedingsregels tussen de arbeidsongevallen- en aansprakelijkheidsverzekeraar. (2)

1950 Noch de *verzaking* van de getroffenene aan ieder verhaal van de aansprakelijke derde, noch de *dading* die tussen hen zou worden aangegaan betreffende de materiële schade die het voorwerp uitmaakt van de forfaitaire vergoedingen, kan de verzekeraar verhinderen een regresvordering in te stellen tegen de aansprakelijke dader.

De werkgever of de verzekeraar mogen afzien van elk verhaal op alle bepaalde aansprakelijken maar een dergelijke afstand kan alleen blijken uit een persoonlijke verbintenis; de arbeidsongevallenverzekeraar kan bijgevolg noch door de getroffenene of diens rechthebbenden, noch ingevolge de afstand van de werkgever waar-

---

(1) Cass. 10 april 1972. *Pas.* 1972. I, 723; Rb. Brussel 3 maart 1978. *R.G.A.R.* 1979. 10047. noot.

(2) CH. PERSYN, «Problemen bij de samenloop van vergoedingsregelingen: gemeenrecht, arbeidsongevallen en ziekteverzekering», *R.W.* 1990-91. 282.

mede hij niet heeft ingestemd, van het verhaal, dat hem bij wet is erkend, beroofd worden. (1)

De niet-tegenstelbaarheid aan de arbeidsongevallenverzekeraar van de dading tussen de getroffene en de aansprakelijke derde kan door de verzekeraar voor het eerst opgeworpen worden in cassatie (2), temeer daar overeenkomstig artikel 46, § 2, lid 1 van de Arbeidsongevallenwet «de verzekeraar verplicht is de vergoedingen, die voortvloeien uit deze wet, te betalen».

Het feit dat de getroffene *geen beroep* heeft ingesteld tegen het vonnis waarbij in gemeenrecht een vergoeding *ex aequo et bono* wordt toegekend voor vermengde materiële en morele schade en dat deze beslissing in kracht van gewijsde is gegaan, kan niet worden tegengesteld aan de verzekeraar, die het recht heeft de omvang van de materiële schade waarop hij aanspraak kan maken, te doen begroten. (3)

Nochtans oordeelde het Hof van Cassatie nadien terecht dat de gesubrogeerde nooit andere rechten kan uitoefenen dan deze die het slachtoffer zelf had, zodat de derde alle verweermiddelen en excepties kan doen gelden, waaronder de exceptie van het gewijsde. (4)

De getroffene, die geen beroep heeft aangetekend tegen het vonnis dat de derde heeft vrijgesproken in een geding waar hij burgerlijke partij was, wordt geacht in de burgerlijke schikkingen van het vonnis te hebben berust. In zulk geval kan de getroffene geen voordeel halen uit de strafrechtelijke veroordeling van de derde op beroep van het openbaar ministerie en kan hij geen burgerlijke rechtsvordering tegen deze derde instellen, vermits het vrijspraakvonnis kracht van gewijsde gekregen heeft te zijnen opzichte door persoonlijk geen beroep aan te tekenen. (5)

Wanneer de moeder als wettige voogdes en beheerder van de goederen van haar minderjarige kinderen voor deze laatsten enkel vanwege de aansprakelijke derde een morele schadeloosstelling opvoert, is dit niet bindend voor de arbeidsonvallenverzekeraar, die binnen de perken van de gemeenrechtelijke schade

- (1) Cass., 17 april 1958, *Pas.*, 1958, I, 893, *Bull. Ass.*, 1958, 390, *J.T.*, 1959, 560; Cass., 20 juni 1958, *Pas.*, 1958, I, 1178; Cass., 6 april 1959, *Pas.*, 1959, I, 785; Cass., 13 januari 1964, *Bull. Ass.*, 1965, 250, noot J.A., *Pas.*, 1964, I, 495, *R.G.A.R.*, 1964, 7246, noot; Cass., 3 februari 1967, *Arr. Cass.*, 1967, 686, *R.W.*, 1968-69, 455, *Pas.*, 1967, I, 678, *Bull. Ass.*, 1968, 653, *R.G.A.R.*, 1967, 7868, noot ROUFFY, S.; Cass., 13 september 1968, *Pas.*, 1969, I, 44, *R.G.A.R.*, 1970, 8371; Brussel, 27 juni 1960, *Bull. Ass.*, 1960, 765; Luik, 9 februari 1961, *Bull. Ass.*, 1961, 525, *R.G.A.R.*, 1961, 6757; Luik, 19 maart 1973, *J.T.*, 1973, 480, *De Verz.*, 1973, 563, noot. *Pas.*, 1973, II, 118, *J.L.*, 1972-73, 241; Gent, 15 maart 1974, *R.W.*, 1973-74, 2507, concl. Adv. Gen. VAN HOUTT, C.J., *De Verz.*, 1974, 537, noot V.H. op verwijzing na cassatie van 3 februari 1967; Arrbr. Charleroi, 18 oktober 1978, *R.G.A.R.*, 1980, 10 174; Arrb. Antwerpen, 22 november 1978, *J.T.T.*, 1979, 294, *R.G.A.R.*, 1980, 10 173; Rb. Hasselt, 7 mei 1984, *R.W.*, 1984-85, 1954.
- (2) Cass., 17 april 1958, *Pas.*, 1958, I, 893, noot HORIZON, P., *R.C.J.B.*, 1959, 25.
- (3) Cass., 7 maart 1966, *R.G.A.R.*, 1966, 7927; Luik, 20 december 1967, *R.G.A.R.*, 1967, 8066, *Bull. Ass.*, 1968, 695; zie eveneens Cass., 17 februari 1976, *Arr. Cass.*, 1976, 701, *Pas.*, 1976, I, 669; Luik, 19 maart 1973, *De Verz.*, 1973, 563.
- (4) Cass., 30 mei 1983, *Arr. Cass.*, 1982-83, 1195, *R.W.*, 1983-84, 1300, *J.T.*, 1984, 105, *T.S.R.*, 1983, 355, *J.T.T.*, 1984, 146, noot. *Pas.*, 1983, I, 1087; Luik, 5 november 1985, *J.L.*, 1985, 629.
- (5) Luik, 19 maart 1973, *De Verz.*, 1973, 563, noot, *J.L.*, 1972-73, 241, *Pas.*, 1973, II, 118.

Afd. 5 Subrogatoire vordering verzekeraar en Fonds voor arbeidsongevallen

---

zijn aanspraken kan doen gelden op het kapitaal dat de waarde van de jaarlijkse vergoeding of rente vertegenwoordigt. (1)

- 1970 Indien de werkgever een *bijkomende verzekering* had gesloten ten voordele van zijn werknemers, moet de rechter ten gronde zich uitspreken over de wettelijke subrogatie die gerechtvaardigd kan zijn door het karakter van de vergoedingen, door de partijen aan deze bijkomende voordelen toegekend, en over de contractuele subrogatie die uit de algemene voorwaarden van de verzekeringspolis kan voortvloeien. (2)

---

(1) Cass., 21 november 1955. *Pas.*, 1956, I, 271. *Bull. Ass.*, 1956, 525. *R.G.A.R.*, 1955, 5874; Cass., 24 september 1956. *Bull. Ass.*, 1956, 751.

(2) Cass., 9 september 1967. *Arr. Cass.*, 1968, 359. *R.G.A.R.*, 1968, 8146. noot ROUFFY, S. *De Verz.*, 1969, 517. noot V.H., *J.T.*, 1968, 77; *Vred. Antwerpen*, 1 februari 1972. *T. Vred.*, 1974, 10.

§ 5. Voorkeurrecht van de getroffene die slechts gedeeltelijk door de aansprakelijke derde is vergoed

2990 Indien de voor het ongeval aansprakelijke persoon gedeeltelijk onvermogen is, stelt zich de vraag of de getroffene en zijn rechthebbenden voor de morele schade, de schade aan de goederen van de getroffene en de lichamelijke materiële schade die de schadeloosstelling volgens de Arbeidsongevallenwet overtreft, een voorkeurrecht hebben op de arbeidsongevallenverzekeraar die de forfaitaire vergoedingen heeft uitbetaald, dan wel of beiden, slachtoffer en verzekeraar, hun schuldvordering slechts pondspondsgewijze kunnen verhalen, zoals dit het geval is voor de chirografaire schuldeisers?

MONETTE, DEVILLE en ANDRE (1) verdedigen het standpunt dat de getroffene en de rechthebbenden genieten van een voorkeurrecht.

Artikel 41 van de Wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst bepaalt dat de subrogatie, verleend aan de verzekeraar, niet kan schaden aan de verzekerde – getroffene of rechthebbenden – die slechts gedeeltelijk is vergoed; de verzekerde kan zijn rechten uitoefenen wat het overige betreft en bewaart hieromtrent de voorkeur ten opzichte van de verzekeraar krachtens artikel 1252 («*nemo contra se subrogare censetur*») van het Burgerlijk Wetboek. (2) Het Arbeidshof te Luik (3) oordeelde echter dat een pondspondsgewijze verdeling overeenkomt met de ratio van de wetgeving, zijnde een minimale begrenzing garanderen voor het slachtoffer.

---

(1) *Traité des assurances terrestres en droit belge*, Dl. II, nr. 433.

(2) Brussel, 28 november 1968. *R.G.A.R.*, 1968, 8469. *Pas.*, 1968, II, 36; *Rb. Verviers*, 28 juni 1971. *J.L.*, 1971-72, 29. *De Verz.*, 1973, 785.

(3) 16 februari 1988. *J.L.M.B.*, 1988, 885. noot.

§ 6. Omvang van het verhaalsrecht bij gedeelde aansprakelijkheid

3490 Indien de schade aan de respectievelijke fout van twee personen kan worden toegeschreven, is het feit dat de schade ten aanzien van het slachtoffer uit een arbeidsongeval voortvloeit, zonder gevolg ten aanzien van de verplichting tot volledige vergoeding door de aansprakelijke derden. (1)

Deze regel was reeds van toepassing voor de wetwijziging van 1971 en werd hierdoor niet gewijzigd. Derhalve zal de wetsverzekeraar dan ook tegen elk van de gedeeltelijk aansprakelijken verhaal kunnen uitoefenen voor het geheel van de door haar uitbetaalde sommen (2), tenzij de aansprakelijkheid moet worden gedeeld tussen de derde en het slachtoffer zelf (3) of tussen de derde en een burgerlijk geïmmuniseerde volgens de Arbeidsongevallenwet. (4)

Wanneer echter de door de naaste familieleden van de getroffen door repercussie geleden schade is veroorzaakt door de samenlopende fouten van de beklagde en van de getroffen, treedt de arbeidsongevallenverzekeraar dan ook in de rechten van de rechthebbende in evenredigheid met de aansprakelijkheid van de beklagde voor het ongeval. (5)

Zo kan de aansprakelijke derde in solidum worden veroordeeld met zijn aansprakelijkheidsverzekeraar zelfs indien de aansprakelijke derde geen regresvordering kan uitoefenen (b.v. ten gevolge van een burgerrechtelijke immuniteit) voor het deel waarvoor hij niet aansprakelijk wordt geacht (6) zodat hij *de facto* alleen de totale last van de schadevergoeding zal moeten dragen.

Nochtans oordeelde het Hof van Beroep te Brussel evenwel dat wanneer het arbeidsongeval is veroorzaakt door de samenlopende fouten van een aangestelde van de werkgever, van de getroffen en van een derde, de derde de schuld van de aangestelde kan tegenwerpen aan de gesubrogeerde wetsverzekeraar. (7) De schuldenaar kan immers tegen de gesubrogeerde niet alleen de aan de subrogant eigen excepties inroepen, maar ook deze excepties afgeleid uit de verhouding

(1) Cass., 16 april 1980. *Arr. Cass.*, 1979-80, 1028 noot J.V., *Pas.*, 1980, I, 1021, noot J.V., *R.W.*, 1981-82, 819, *J.T.*, 1981, 490, *R.G.A.R.*, 1981, 10 429, noot R.O.D., *R.D.P.*, 1981, 367, noot GERARD, P.

(2) Cass., 27 november 1986. *Arr. Cass.*, 1986-87, 421, *Pas.*, 1987, I, 390, *De Verz.*, 1987, 416, noot L.V.G., *R.W.*, 1986-87, 2327, noot *J.T.*, 1987, 149.

(3) Zie hierover: PHIL, J., «Schadeloosstelling in gemeen recht bij arbeidsongevallen», in *Liber amicorum J. Ronse*, Brussel, 1986, 564.

(4) Bergen, 14 november 1990. *De Verz.*, 1991, 887, noot LAMBERT, N.

(5) Cass., 1 februari 1994. *V.K.J.*, 1994, 147, *Bull.*, 1994, 133, *R.W.*, 1995-96, 338, noot *Arr. Cass.*, 1994, 129, *R.G.A.R.*, 1995, nr. 12.444.

(6) Cass., 11 juni 1981. *Arr. Cass.*, 1980-81, 1172, *Pas.*, 1981, I, 1163.

(7) Brussel, 23 oktober 1987. *R.W.*, 1987-88, 1479.

schuldeiser en gesubrogeerde. *In casu* werd evenwel geen gedeelde aansprakelijkheid *de facto* weerhouden.

Vraag bleef hoever de subrogatoire vordering reikte wanneer er samenloop was van aansprakelijkheid tussen de verzekerde zelf en het slachtoffer.

Een belangwekkend cassatiearrest scheidt thans terzake duidelijkheid door te stellen dat de subrogatie niet mag worden beperkt tot de fractie van de betaalde wettelijke vergoedingen gelijk aan de fractie van de gemeenschappelijke aansprakelijkheid die ten laste van de derde komt naar analogie met de cassatie rechtspraak in de andere verzekeringstakken (1), wanneer de volledige gemeenschappelijke vergoeding niet werd overschreden. Voordien was dit luidens artikel 19, zesde lid van de Gecoördineerde Wetten niet het geval, en werd slechts een evenredig deel toegekend aan de gesubrogeerde wetsverzekeraar. (2) Deze wetsbepaling werd in de Wet van 10 april 1971 niet hernomen omdat de verzekeraar toch verplicht werd om het slachtoffer meteen te vergoeden.

Nochtans werd door de bevoegde minister tijdens de parlementaire bespreking gesteld dat bij gedeelde aansprakelijkheid de derde slechts kan gehouden zijn tot beloop van het deel van de aansprakelijkheid dat op hem rust. (3) Maar deze zienswijze werd niet doorgetrokken ten aanzien van de arbeidsongevallenuitkeringen omdat anders de rechtsvordering van de wetsverzekeraar een tweede maal zou worden verminderd. (4) Sociaalrechtelijk gezien heeft gedeelde aansprakelijkheid inderdaad geen invloed op de hoegroetheid van de forfaitaire vergoedingen.

Aan de hand van een cijfermatige hypothese toont advocaat-generaal DE SWAEF (5) aan dat, indien de wetsverzekeraar zijn vordering verder zou moeten beperken tot dat deel van de wettelijke vergoedingen door nogmaals rekening te houden met de verdeling der aansprakelijkheid, aan het slachtoffer alzo de mogelijkheid is geboden om wettelijke en gemeenschappelijke vergoedingen te cumuleren, hetgeen wettelijk verboden is.

- (1) Cass., 10 januari 1992, *Pas.*, 1992, I, 398. *R. Cass.*, 1992, 14, noot RAUWS, W., *Arr. Cass.*, 1991-92, 406. *R.G.A.R.*, 1992, 12 058, noot SCHRYVERS, J., *R.W.*, 1991-92, 1430, concl. Adv. Gen. DE SWAEF, M., in Verenigde Kamers aldus afwijkend van Cass., 6 januari 1981, *Arr. Cass.*, 1980-81, 482. *R.W.*, 1981-82, 1543, noot, *R.G.A.R.*, 1983, 10 689, *Pas.*, 1981, I, 476 en Cass., 25 april 1990, *Arr. Cass.*, 1989-90, 1092. *R.G.A.R.*, 1992, 11 973, *R.W.*, 1990-91, 668, noot, *Pas.*, 1990, I, 968; wel reeds in die zin: Antwerpen, 17 juni 1983. *Limb. Rechtsl.*, 1983, 175, noot COLLETTE.
- (2) Cass., 13 juni 1972, *Arr. Cass.*, 1972, 954, *R.W.*, 1972-73, 1820, *Pas.*, 1972, I, 938.
- (3) *Hand.*, Senaat, 11 februari 1971, 887-888.
- (4) PERSYN, Ch., «Problemen bij de samenloop van vergoedingsregelingen: gemeenrecht, arbeidsongevallen en ziekteverzekering», *R.W.*, 1990-91, 273; CLESSE, J., «La réparation des accidents du travail et la responsabilité civile», *R.G.A.R.*, 1984, 10 797, nrs. 39-42.
- (5) *R.W.*, 1991-92, 1430.

Afd. 5 Subrogatoire vordering verzekeraar en Fonds voor arbeidsongevallen

---

Terloops wordt er verwezen naar de equivalente wettelijke regeling bij de ziekte- en invaliditeitsverzekering (art. 76^{quater} § 2 thans art. 136 § 2 Z.I.V.-Wet) voor de subrogatoire vordering van het ziekenfonds. (1)

---

(1) SCHRYVERS, J., noot onder Cass., 10 januari 1992, *R.G.A.R.*, 1992, 12 058; Cass., 20 april 1982, *Arr. Cass.*, 1981-82, 1001, *R.W.*, 1983-84, 180, *Soc. Kron.*, 1983, 61, *Pas.*, 1982, 942; Cass., 11 april 1988, *Arr. Cass.*, 1987-88, 1002, *R.W.*, 1988-89, 373, *Bull.*, 1988, 922, *J.T.T.*, 1989, 28, *Pas.*, 1988, 1, 922; Cass., 15 februari 1995, *V.K.J.*, 1995, 228, *R.W.*, 1995-96, 460, Antwerpen, 24 mei 1995, *A.J.T.*, 1995-96, 440, noot LIEBAERT, B., *Verkeersrecht*, 1996, 19, noot LIEBAERT, B.; JANSSENS, J.P. en MALMENDRIER, N., «Article 76^{quater}, § 2 de la loi du 9 août 1963. Interdiction de cumul et droit de subrogation», *T.S.R.*, 1994, 111-147.